

ПЛАНУВАННЯ МИСЛИВСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ТА ЛІСОВОЇ ПОЛІТИК

Обґрунтовано необхідність планування мисливсько-господарської діяльності в межах реалізації екологічної та лісової політик. Звернуто увагу на специфіку планової роботи в мисливських господарствах.

Doc. Yu.V. Muravyov – NUFWT of Ukraine

Planning of hunting-economic activity as an instrument of realization ecological and forest politician

Necessity led to of planning of hunting-economic activity within the limits of realization ecological and forest politician. The attention applies on the specific of the planned work in the hunting economies.

На перших етапах становлення економіки в багатьох науковців, економістів склалася хибна думка про те, що процес планування є пережитком старої командної системи господарювання.

Таке тлумачення та розуміння процесу планування мали надзвичайно негативні наслідки для всього народногосподарського комплексу. Особливо це стало відчутним у лісовому і мисливському господарстві. Відсутність планування як інструменту реалізації екологічної і лісової політики призвело до масових необґрунтованих вирубувань лісів; відстріл ресурсів мисливської фауни мав у переважній більшості хижацький характер.

З метою спростування думки про те, що процес планування є притаманним тільки для командної економіки, а не для ринкових відносин наведемо кілька прикладів з практики ведення лісового господарства за кордоном.

Так, у Фінляндії планування лісогосподарського виробництва базується на матеріалах лісовпорядкування та започатковане у 1920 р. У період з 1975 по 1982 рр. тут складалися щорічні плани відтворення лісів. У 1985 р. розроблено програму відтворення та використання лісових ресурсів до 2000 р. [1].

Чинне законодавство Італії зобов'язує користувачів, власників планувати відтворення та використання лісових ресурсів, мати план розвитку лісового господарства. Такий план розвитку був прийнятий в Італії у 1987 р. Характерним для цього плану є те, що в ньому лісове господарство розглядається у тісному взаємозв'язку з сільським господарством, туризмом, сільськими ремеслами [1].

Планування лісогосподарського виробництва Швеції має за основу централізовано організоване лісовпорядкування. В результаті його здійснення визначаються витрати і доходи від ведення лісового господарства [1].

У Німеччині добування копитних тварин планується з врахуванням якості мисливських трофеїв. При цьому під господарською щільністю розуміють гранично допустиму чисельність тварин, при якій доходи від реалізації мисливської продукції дають змогу компенсувати втрати, які нанесені лісовому і сільському господарствам [2, ст. 89].

¹ доц. кафедри економіки і менеджменту лісових підприємств інституту екологічної економіки

З наведених прикладів можна зробити висновок про те, що процес планування охорони, відтворення та використання лісових ресурсів є притаманним розвинутим країнам світу з ринковими методами господарювання. Планування використання природних ресурсів забезпечує підвищення ефективності виробництва, робить його реальним і зрозумілим для виконання. Планування надає змогу підприємствам різних галузей збалансовувати свою діяльність, а також вирішувати певні завдання за рахунок власних внутрішніх резервів. Процес планування не можливий без знань екологічних законів розвитку конкретних природних ресурсів. Планувати використання ресурсів природи і не знати про його екологічні наслідки є злочином проти людства. Тут планування виступає як засіб (інструмент) реалізації екологічної політики.

Ресурси мисливських тварин і мисливських угідь посідають особливе місце в складі лісових ресурсів як такі, що мають загальнодержавне, історичне, виховне, естетичне, екологічне та економічне значення. Мисливське господарство є специфічним видом людської діяльності, яке існує у тісній взаємодії з лісовим і сільськогосподарським виробництвами. Тому процес їх охорони, відтворення та використання є основою екологічної політики щодо сталого розвитку мисливського господарства. Це є вагомими передумовами для організації планування ефективного використання ресурсів мисливських фауни у взаємозв'язку з використанням інших компонентів лісових ресурсів.

Виходячи з цього, мисливсько-господарську діяльність треба планувати, спираючись на знання законів розвитку природи, історію, національні традиції, екстраполяцію сприятливих моментів роботи у майбутнє. При цьому першочергове значення має планування оптимальної чисельності мисливської фауни та пропускну здатності угідь. Регулювання чисельності мисливських тварин має здійснюватись на науковій основі, що надає змогу попередити негативний вплив фауни на навколишнє середовище, а також вести ефективну мисливсько-господарську діяльність. На думку М.А. Мойсеєва, який вважає, що можливість регулювання складу і чисельності фауни можливе і необхідне тільки при знанні та використанні закономірностей розвитку всього біоценозу, яким є ліс [3, ст. 59]. Отже, планування ведення мисливського господарства не можливе без знання екологічних особливостей ресурсів мисливських тварин.

Враховуючи те, що мисливське господарство має існувати на принципах самокупності та самофінансування планування мисливсько-господарської діяльності вимагає глибокого знання та застосування економічних законів та інструментів екологічної і економічної політик. На нашу думку, планування мисливсько-господарського виробництва є сукупним еколого-економічним процесом. Це пояснюється тим, що поряд з плануванням чисельного та видового складу мисливських тварин повинні враховуватися доходи від реалізації продукції мисливського господарства та мисливства.

Планування доходів мисливсько-господарського виробництва не можливе без планування собівартості продукції мисливського господарства та мисливства. Особливу увагу потрібно приділити плануванню біотехнічних заходів і екологічних витрат. При передбаченні екологічних витрат потрібно

враховувати шкоду, яку можуть нести мисливські тварини сільському та лісовому господарствам.

Важливим моментом при плануванні діяльності мисливських господарств є встановлення норм добування, які визначаються у відсотках до оптимальної чисельності тварин. Як показує практичний досвід, щільність мисливських тварин в мисливських угіддях та норми добування варто встановлювати керуючись еколого-економічними засадами.

З метою встановлення норм добування, які відповідали би своєму еколого-економічному змісту, потрібна достовірна інформація про фактичну чисельність мисливських тварин, їх видовий склад, екологічну та економічну ситуацію району розміщення мисливських угідь. При цьому під оптимальною чисельністю ресурсів мисливської фауни розуміється така їх чисельність, яка дає змогу отримувати максимальний еколого-економічний ефект з одиниці площі з врахуванням екологічних і економічних втрат, які наносяться ресурсам лісових мисливських тварин та угідь, лісовому і сільському господарствам [4, ст. 303].

При плануванні мисливсько-господарської діяльності необхідно враховувати забезпечення оптимального кормового раціону мисливської фауни за рахунок проведення біотехнічних заходів.

Продуктивність мисливських угідь є основою для планування добування тварин з врахуванням їх еколого-економічних особливостей. Нормативи добування дають змогу виділяти ресурси мисливської фауни, які не допустимі для добування з еколого-економічної точки зору. Екологічно недопустимі ресурси мисливської фауни являє собою сукупність тварин певного віку і статі, яка забезпечує відновлення оптимальної чисельності популяції, а також ту, яка виключена з господарського використання для здійснення наукових досліджень [4, ст. 309]. До екологічно недоступних для добування мисливських тварин також відносять фауну державних заповідників, державних зоологічних заказників і зоологічних пам'ятників, мисливські тварини зелених зон, в яких полювання заборонене [4, ст. 310].

Отже, світовий досвід застосування планування та практика виробничо-господарської діяльності дають підставу зробити такі висновки щодо планування як інструмента лісової політики:

- планування відтворення та використання лісових ресурсів повинно здійснюватися на основі матеріалів лісовпорядкування та з врахуванням вимог національних принципів і критеріїв сталого розвитку лісового господарства;
- державна підтримка лісів всіх форм власності повинна здійснюватися тільки за наявності планів лісовпорядкування та перспективних планів організації лісового господарства;
- плани відтворення та використання лісових ресурсів повинні передбачати їх фінансове забезпечення [5].

Отже, при плануванні ведення мисливського господарства потрібно враховувати цілий ряд еколого-економічних чинників та особливостей його ведення. Варто відзначити, що проблема вдосконалення планування мисливсько-господарською діяльністю тісно переплетена з питаннями реконструкції всього народного господарства України. Особливу увагу необхідно приділити

впровадженню нового еколого-економічного механізму охорони, відтворення та використання ресурсів мисливських тварин. Тільки з проведенням принципово нової державної екологічної політики на засадах платного користування за спеціальне використання ресурсів мисливських тварин та угідь, мисливське господарство України стане високодохідною ланкою національної економіки. інструментом реалізації екологічної політики.

Літературна

1. **Forestry policy in Europe.** – FAO Forestry Department: 1988. – 283 p.
2. **Малиновский А.В.** Охотничье хозяйство европейских социалистических стран. – М.: Лесн. пром-сть, 1973. – С. 18-89.
3. **Моисеев Н.А.** Воспроизводство лесных ресурсов (вопросы экономики, планирования и организации). – М.: Лесн. пром-сть, 1980. – С. 59.
4. **Синякевич И.М.** Эколого-экономические основы стимулирования комплексного лесопользования (на примере Украинской ССР): Дис.... док. экон. наук: 08.00.21. – Львов, 1987. – 581 с.
5. **Синякевич И.М.** Лісова політика: Навч. підручник. – Львів: ІЗМН. – 2004. – 304 с.

УДК: 582.632.2:581.57

Доц. С.В. Роговський, канд. с.-г. наук –
Білоцерківський ДАУ

ВНУТРІШНЬОВИДОВА МІНЛИВІСТЬ ТА АДАПТАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ (QUERCUS ROBUR L.) НА ПРИКЛАДІ ДУБОВИХ НАСАДЖЕНЬ ДЕНДРОПАРКУ "ОЛЕКСАНДРІЯ"

Розглянуто взаємозв'язок внутрішньовидової мінливості та адаптивної стратегії *Quercus robur* L. На основі літературного огляду та фактичного матеріалу зібраного в парку "Олександрія" НАН України, показано роль генотипової мінливості в популяційній адаптації дуба звичайного та місце модифікаційної мінливості в онтогенетичній адаптації. Обговорюються факти зниження адаптаційної здатності дерев дуба в перестійному стані. Висловлюється припущення, що токсичність кореневих виділень дуба для власних проростків є одним з адаптивних пристосувань, спрямованих на збереження виду.

Ключові слова: *Quercus robur*, адаптація, мінливість, популяція, ліс, парк, онтогенез, фітоценоз

Doc. S.V. Rogovsky – Bila Therkov state agrarian university

Intraspecific variability and adaptive strategy *Quercus Robur* L. on example of dendropark "Olexandria"

Interaction of intraspecific variability and adaptive strategy *Quercus robur* L. is considered. Role genotypic variability in population adaptation of oak and place of modification variability in ontogenetic adaptation was showed on base of literary review and real materials. Facts of decrease of adaptive ability of trees of oak in declining state have been considered. It is supposed, that toxicity of root secretions of oak for own seedlings are one of adaptive devices, which directed on preservation of species.

Keywords: ontogenetic, population adaptation, stress, modification and genotypic variations.

У останні роки збереження та відтворення дубових лісів в Україні стало особливо актуальним. У зв'язку зі зростаючим попитом на деревину дуба, в тому числі для експортних поставок, істотно зменшилася площа природних дібров і судібров, порушилась вікова структура дубових лісів, в якій участь